

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Templed Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	12 Chwefror 2025
Pwnc:	Adolygu'r polisi iaith Gymraeg
Pwrpas yr adroddiad:	I gyflwyno drafft diwygiedig o'r polisi iaith Gymraeg er ystyriaeth a sylwadau'r pwyllgor, a chymeradwyo ei roi gerbron y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn.
Cadeirydd sgriwtini:	Cynghorydd Dylan Rees
Aelod(au) portffolio:	Cynghorydd Dafydd Roberts
Pennaeth gwasanaeth:	Lynn Ball, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)
Awdur yr adroddiad:	Ffreuer Owen, Rheolwr Polisi a'r Gymraeg
Rhif ffôn:	01248 725 520
E-bost:	FfreuerOwen@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau lleol:	Perthnasol i bob aelod etholedig

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor:

A1 Ystyried y polisi iaith Gymraeg drafft ac argymell ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn er eu cymeradwyaeth.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

- Cynllun y Cyngor 2023-28: Amcan Strategol yr Iaith Gymraeg
- Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-26

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1** Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**
- 3.4** Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor
 - Atal
 - Integreiddio
 - Cydweithio
 - Cynnwys**[ffocws ar lesiant]**

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]**4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol**

- Yn eich barn chi, sut mae arferion y Cyngor mewn perthynas â'r iaith wedi newid ers i safonau'r Gymraeg ddod i rym yn 2016?
- Beth yw'r prif newidiadau rhwng y drafft hwn a'r polisi iaith Gymraeg cyfredol?
- Pam fod angen polisi iaith Gymraeg ar y Cyngor a beth yw'r prif heriau o'i roi'r ar waith?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Cafodd polisi iaith Gymraeg cyfredol y Cyngor ei fabwysiadu yn 2016 pan ddaeth safonau statudol y Gymraeg i rym. Ers hynny, mae'n ein dealltwriaeth o'r safonau wedi aeddfedu, a'n harferion mewn perthynas â'r iaith wedi datblygu'n sylweddol. Mae'n briodol felly ein bod yn adolygu ein polisi iaith Gymraeg i adlewyrchu'r newidiadau hyn.

Mae'r prif adolygiadau i'r polisi yn cwmpasu:

- Crynhoi gofynion safonau'r Gymraeg yn dilyn cyfnod o'u gweithredu.
- Ychwanegu egwyddorion cyffredinol i gyd-fynd â phenawdau'r polisi er eglurder.
- Creu rhaniad amlwg rhwng gwasanaethau cyhoeddus y Cyngor â'n defnydd mewnol o'r Gymraeg.
- Diweddariadau i gymalau'n ymwneud â gwasanaethau digidol.
- Ymrwymo i ddefnyddio ein dylanwad i hyrwyddo defnydd o enwau lleoedd Cymraeg.
- Diweddarau cymalau'n ymwneud â recriwtio a phenodi i adlewyrchu arferion cyfredol
- Ychwanegu adran yn ymwneud â rolau aelodau etholedig a lleyg.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr iaith Gymraeg]**6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010**

Mae'r polisi iaith Gymraeg yn effeithio pawb sy'n ymwneud â'r Cyngor ac felly'n berthnasol i bob un o'r grwpiau gwarchoddedig. Gwyddom o ddata cenedlaethol a lleol bod siaradwyr Cymraeg yn perthyn i bob un o'r grwpiau, ac mae'r polisi iaith Gymraeg yn cadarnhau eu hawl i dderbyn gwasanaethau yn eu dewis iaith; Cymraeg neu Saesneg.

Gan fod y polisi drafft wedi ei lunio i ateb gofyn statudol safonau'r Gymraeg, gwarchod hawliau pobl i ddefnyddio'r iaith a chynnig gwasanaethau Cymraeg i bawb, cesglir bod yr effaith ar y cyfan yn gadarnhaol. Mae'r pwyslais cynhwysol, yr

ymrwymiad i gynnig dewis iaith, a thrin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal wrth gynnig gwasanaethau cyhoeddus, yn golygu nad yw'r polisi'n allgau unigolion di-Gymraeg.

Mae rhannau'r polisi sy'n ymwneud â'n defnydd mewnol o'r Gymraeg yn ystyriol o swyddogion ac eraill sy'n ddiwyder eu Cymraeg. Ymrwymir i gyfathrebu'n ddwyieithog (lle'n briodol), a chynnig hyfforddiant a chefnogaeth i osgoi allgau neu gamwahaniaethu anuniongyrchol.

Bu egwyddorion hygyrchedd yn ystyriaeth bwysig wrth lunio'r polisi drafft. Mae gosod disgwyliad ar swyddogion i ystyried hygyrchedd (yn cynnwys hygyrchedd digidol) wrth lunio deunyddiau'r Cyngor. O'i fabwysiadu, bydd ar gael mewn fformatau eraill ar gais.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Fel y nodir uchod, hyderir bod pwyslais cynhwysol y polisi drafft, yr ymrwymiad i gynnig dewis iaith, a thrin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal wrth gynnig gwasanaethau cyhoeddus, yn golygu nad yw'r polisi'n effeithio'n andwyol ar unigolion sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Cesglir y bydd mabwysiadu'r polisi drafft yn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a statws yr iaith. Mae'r newidiadau i'r polisi cyfredol yn cynrychioli ymdrech i gryfhau ein cydymffurfiad â safonau'r Gymraeg, ac ymrwymadau strategol eraill. Maent yn cynnig eglurder i ddinasyddion, swyddogion ac eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor, sut y byddwn yn defnyddio ac yn ystyried yr iaith mewn gwahanol gyd-destunau. Maent hefyd yn cynnwys camau i hwyluso defnydd o wasanaethau Cymraeg, a defnyddio ein dylanwad i hyrwyddo'r iaith yn allanol ac yn ein gweinyddiaeth.

Cyfranna'r polisi drafft at amcanion Cynllun y Cyngor a'n strategaeth hybu'r Gymraeg (yn benodol yr ail faes blaenoriaeth y strategaeth, sef y gweithle, gwasanaethau Cymraeg a'r seilwaith.)

7 – Goblygiadau Ariannol

Dim.

8 – Atodiadau

Polisi Iaith Gymraeg Drafft (Fersiwn 4.0)

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

- Cyngor Sir Ynys Môn, Polisi Iaith Gymraeg (2016)
- Cyngor Sir Ynys Môn, Strategaeth Iaith Gymraeg 2021-26
- Cyngor Sir Ynys Môn, Cynllun y Cyngor 2023-28

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyngor Sir Ynys Môn

Polisi Iaith Gymraeg Drafft

Fersiwn 4.0 (04/2025)

Ynglŷn â'r polisi hwn

Dyma bolisi iaith Gymraeg Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor). Mae'n nodi sut y bydd y Cyngor yn defnyddio ac yn ystyried yr iaith mewn gwahanol gyd-destunau wrth gynnal ei fusnes. Mae'n berthnasol i aelodau'r cyhoedd ac eraill sy'n delio â'r Cyngor, yn ogystal â swyddogion, ac aelodau etholedig a lleyg. (Ceir polisi ar wahân yn ymwneud â defnydd o'r Gymraeg yn ein hysgolion.)

Caiff ei gyhoeddi yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor a'r dyletswyddau a osodir ar y Cyngor dan adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Hanes adolygu

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o newidiadau
1.0	Ebrill 2016	Drafft cyntaf i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith
2.0	Mai 2016	Drafft diwygiedig i'w gyflwyno i'r Cyngor llawn
3.0	Mai 2016	Polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn
4.0	Ebrill 2025	

Dyddiad adolygu nesaf

Caiff y polisi hwn ei adolygu yn ôl yr angen. Yn unol â fframwaith polisi'r cyfansoddiad, caiff adolygiadau o'r polisi eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn.

Manylion cyswllt

Gwasanaethau Democrataidd
Busnes y Cyngor
Cyngor Sir Ynys Môn
Llangefni
LL77 7TW

Ffôn: 01248 752 520

E-bost: Cymraeg@ynysmon.llyw.cymru

www.ynysmon.llyw.cymru

Mae croeso i chi gysylltu â'r Cyngor yn Gymraeg neu Saesneg. Cewch yr un safon o wasanaeth yn y ddwy iaith.

Fformatau eraill

Rydym yn hapus i ddarparu'r polisi hwn mewn fformatau eraill ar gais. Defnyddiwch y manylion cyswllt hyn.

Dogfennau cysylltiedig

Cynllun y Cyngor; Strategaeth Hybu'r Gymraeg; Safonau'r Gymraeg; Safonau'r Gymraeg ar gyfer dyrannu grantiau; Enwau lleoedd ar Ynys Môn; Polisi ar enwi a rhifo strydoedd a thai. I gyd ar gael ar ein gwefan, yn ein safleoedd, a thrwy gais.

Cynnwys

Rhan 1: Gwasanaethau cyhoeddus	3
1. Gohebiaeth ysgrifenedig	3
2. Galwadau ffôn	4
3. Cyfarfodydd a digwyddiadau.....	4
4. Cyhoeddusrwydd a hysbysebu	5
5. Deunyddiau ysgrifenedig	6
6. Gwefannau a gwasanaethau digidol	7
7. Arwyddion.....	8
8. Derbynfeydd	9
9. Grantiau a chefnogaeth ariannol.....	9
10. Contractau.....	10
11. Hunaniaeth y Cyngor a'r ardal leol.....	12
Rhan 2: Llunio polisi ac asesu effaith ar y Gymraeg	14
12. Asesu effaith.....	14
13. Ymgynghori ac ymgysylltu	15
Rhan 3: Defnydd mewnol o'r Gymraeg	16
14. Cyfarfodydd a chyfathrebu mewnol.....	16
15. Gwasanaethau mewnol	16
16. Hyfforddiant a chynllunio gweithlu.....	17
17. Recriwtio a phenodi	19
18. Aelodau etholedig a lleyg.....	20
19. Gwasanaeth cyfieithu	20
Rhan 4: Atebolrwydd a materion eraill	22
20. Cyfrifoldeb am weithredu'r polisi	22
21. Adroddiad blynyddol	22
22. Comisiynydd y Gymraeg.....	22
23. Cwynion.....	22

Rhagair

Mae'r polisi hwn yn atgyfnerthu ymrwymiad y Cyngor i'r Gymraeg a'r flaenoriaeth a roddwn iddi. Mae'r iaith yn un o amcanion strategol Cynllun y Cyngor ac mae ein strategaeth hybu'r Gymraeg yn amlinellu ein cynlluniau ar gyfer cynyddu defnydd o'r iaith gan ddefnyddwyr ein gwasanaethau ac o fewn ein gweinyddiaeth.

Yn unol â Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015, rhaid i ni gydymffurfio â dyletswyddau statudol penodol mewn perthynas â'r iaith. Mae'r polisi hwn yn cyflawni ein dyletswydd i gyhoeddi dogfen sy'n esbonio sut y byddwn yn cydymffurfio â'r gwahanol safonau sydd wedi eu gosod arnom. Mae manylion yr union safonau hynny i'w gweld yn ein hysbysiad cydymffurfio gan Gomisiynydd y Gymraeg, ar ein gwefan, a thrwy gais. Lluniwyd y polisi hwn i gyd-fynd â'r safonau sydd wedi eu gosod arnom ac mae rhifau'r safonau perthnasol wedi eu cynnwys ym mhenawdau'r ddogfen.

Mae'r polisi hwn hefyd yn gweithredu fel ein polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol.

Datganiad polisi

Mae'r Cyngor hwn yn cydnabod statws swyddogol yr iaith Gymraeg yng Nghymru ac yn parchu rhyddid unigolion i ddefnyddio'r iaith yn ddi-rwystr. Mae'n gweithredu'n unol ag egwyddor sylfaenol Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, sef na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Trwy weithredu'r polisi hwn bydd y Cyngor yn sicrhau bod y Gymraeg a'r Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal wrth ddarparu ei wasanaethau. Gall bobl Ynys Môn, ac eraill, ddewis defnyddio'r naill iaith wrth ddelio â ni, a byddwn yn cymryd camau i sicrhau bod y dewis iaith hwnnw'n cael ei nodi a'i barchu.

Byddwn yn ystyried effaith ein penderfyniadau ar y Gymraeg ac yn defnyddio ein dylanwad i gymell eraill i ystyried yr iaith wrth i ni gydweithio. Bydd gofyn cadarn ar drydydd partïon sy'n gweithredu ar ein rhan i gydymffurfio â gofynion perthnasol safonau'r Gymraeg a'r polisi hwn.

Caiff y Gymraeg ei defnyddio ym mhob agwedd o weinyddiaeth y Cyngor. Ond, rydym yn cydnabod nad oes gan bob aelod o'n gweithlu'r hyder na'r sgiliau angenrheidiol i weithio'n gyfan gwbl drwy'r iaith. Byddwn yn cymryd camau i gynyddu ein defnydd mewnol o'r iaith a galluogi ein staff i fyw bywyd gwaith cyflawn trwy'r Gymraeg. Gwnawn hyn yn unol â blaenoriaethau Cynllun y Cyngor â'n strategaeth hybu'r Gymraeg.

Mae'r adrannau sy'n dilyn yn egluro sut y byddwn yn defnyddio ac yn ystyried y Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau. Os cyfyd sefyllfa nad yw'n dod o dan y polisi hwn, dylid cyfeirio at ein hysbysiad cydymffurfio, neu geisio cyngor ein swyddogion polisi a'r Gymraeg gan ddefnyddio'r manylion cyswllt ar glawr y polisi.

Rhan 1: Gwasanaethau cyhoeddus

Mae'r rhan hwn o'r polisi yn egluro sut y byddwn yn defnyddio'r Gymraeg wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd.

1. Gohebiaeth ysgrifenedig

Safonau cyflenwi gwasanaethau 1, 4, 5, 6, 7¹

Egwyddorion cyffredinol:

- Mae croeso i bawb ohebu â'r Cyngor yn Gymraeg neu Saesneg.
 - Byddwn yn ymdrechu i gofnodi dewis iaith ac i ohebu â phobl yn unol â'r dewis hwnnw.
 - Byddwn yn cynnig yr un safon o wasanaeth yn y ddwy iaith.
-

- 1.1 Byddwn yn ateb gohebiaeth yn iaith yr ohebiaeth wreiddiol ac yn unol â thargedau perthnasol.
- 1.2 Byddwn yn cychwyn gohebu'n bersonol yn newis iaith y derbynnydd. Os na wyddwn beth yw dewis iaith y derbynnydd, byddwn yn gohebu'n ddwyieithog.
- 1.3 Pan fyddwn yn gohebu'n bersonol ag aelod o'r cyhoedd yn dilyn sgwrs yn Gymraeg, ar y ffôn, neu wyneb i wyneb, byddwn yn gwneud hynny'n Gymraeg. Oni bai bod yr aelod o'r cyhoedd wedi mynegi nad oes angen ateb yn Gymraeg.
- 1.4 Bydd unrhyw ohebiaeth safonol a thorfol y Cyngor yn cael ei hanfon yn ddwyieithog. Bydd testun Cymraeg yn ymddangos i'r chwith neu uwchben testun Saesneg a bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd.
- 1.5 Pan fyddwn yn cychwyn gohebu â chorff cyhoeddus sy'n dod o dan safonau'r Gymraeg, byddwn yn gwneud hynny'n Gymraeg.
- 1.6 Bydd gohebiaeth, a deunyddiau'r Cyngor sy'n gwahodd ymateb, yn nodi'n glir bod croeso i bobl ddelio â ni'n Gymraeg neu Saesneg a bod yr un safon o wasanaeth ar gael yn y ddwy iaith.
- 1.7 Byddwn yn sicrhau bod ein gohebiaeth yn gywir. Anogir swyddogion i ddefnyddio meddalwedd gwirio sillafu ac i ysgrifennu mewn arddull glir sy'n addas ar gyfer eu cynulleidfa. Disgwylir iddynt ddefnyddio ein gwasanaethu cyfieithu lle bo angen.

¹ Cyngor Sir Ynys Môn, Safonau'r Gymraeg (2016). Ar gael yn www.ynysmon.llyw.cymru.

2. Galwadau ffôn

Safonau cyflenwi gwasanaethau 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22

Egwyddor gyffredinol:

- Bydd croeso i bawb ddefnyddio Cymraeg neu Saesneg wrth ffonio'r Cyngor.
-

- 2.1 Bydd galwyr i rifau ffôn y Cyngor, yn cynnwys llinellau cymorth, canolfannau galwadau a rhifau uniongyrchol, yn cael eu yn cyfarch yn ddwyieithog gyda'r Gymraeg yn gyntaf.
- 2.2 Os nad yw swyddog yn gallu delio'n llawn ag ymholiad dros y ffôn yn Gymraeg, dylai egluro hynny wrth y galwr a chynnig trosglwyddo'r alwad i gydweithiwr.
- 2.3 Bydd negeseuon peiriannau ateb ac unrhyw systemau ffôn wedi eu hawtomeiddio yn ddwyieithog gyda'r Gymraeg yn gyntaf.
- 2.4 Ni fyddwn yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth hysbysebu rhifau ffôn a byddwn yn nodi ein bod yn croesawu galwadau yn Gymraeg.
- 2.5 Byddwn yn cymryd camau i sefydlu a chofnodi dewis iaith pobl pan yn eu ffonio am y tro cyntaf, ac yn parchu'r dewis hwnnw wrth eu ffonio yn y dyfodol.

3. Cyfarfodydd a digwyddiadau

Safonau cyflenwi gwasanaethau 23, 25, 27, 27A, 27CH, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 84, 86

Egwyddorion cyffredinol:

- Cymraeg yw iaith naturiol ein gyfarfodydd a'n digwyddiadau cyhoeddus ac bydd gan fynychwyr hawl i'w defnyddio.
 - Byddwn yn trefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ar gael ar gyfer mynychwyr di-Gymraeg.
-

- 3.1 Pan fyddwn yn gwahodd un person un unig i gyfarfod byddwn yn holi am eu dewis iaith ac yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg, heb wasanaeth cyfieithu ar y pryd, os mai dyna yw eu dymuniad.
- 3.2 Pan fyddwn yn gwahodd mwy nac un person i gyfarfod nad yw'n agored i'r cyhoedd yn gyffredinol, byddwn yn eu holi am eu dewis iaith ac yn trefnu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg os oes angen.
- 3.3 Pan fyddwn yn cynnal cyfarfodydd sy'n ymwneud â llesiant unigolyn, ac sy'n cynnwys yr unigolyn, byddwn yn holi am eu dewis iaith. Byddwn yn cynnal y

cyfarfod yn Gymraeg, heb wasanaeth cyfieithu ar y pryd, os mai dyna yw eu dymuniad. Ni ddylid newid iaith y cyfarfod er lles swyddogion neu fynychwyr eraill.

- 3.4 Bydd gwahoddiadau i gyfarfodydd cyhoeddus y Cyngor yn ddwyieithog. Byddwn yn nodi ar ddeunydd hysbysebu a gwahoddiadau bod croeso i'r cyhoedd ddefnyddio Cymraeg neu Saesneg yn ein cyfarfodydd.
- 3.5 Byddwn yn holi siaradwyr yn ein cyfarfodydd cyhoeddus am eu dewis iaith ymlaen llaw.
- 3.6 Byddwn yn cynnal ein cyfarfodydd cyhoeddus yn Gymraeg neu'n ddwyieithog a bydd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael. Disgwylir i'r cadeirydd neu'r trefnydd roi arweiniad ar y defnydd iaith ar ddechrau'r cyfarfod. Mae hyn yn cynnwys gwneud yn glir bod gwasanaeth cyfieithu ar gael, a bod gan fynychwyr hawl i ddefnyddio eu dewis iaith yn ystod y cyfarfod.
- 3.7 Ymdrechwn i sicrhau bod swyddogion y Cyngor sy'n cymryd rhan yn ein cyfarfodydd cyhoeddus yn defnyddio'r Gymraeg. Mewn sefyllfaoedd lle nad yw hyn yn bosib, byddwn yn sicrhau y gall mynychwyr eraill ddefnyddio'r iaith.
- 3.8 Bydd unrhyw ddeunydd sy'n cael ei arddangos gennym yn ein cyfarfodydd cyhoeddus yn ddwyieithog. Bydd testun Cymraeg yn ymddangos i'r chwith neu uwchben testun Saesneg a bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd.
- 3.9 Bydd digwyddiadau'r Cyngor, a digwyddiadau cyhoeddus sydd wedi eu hariannu gennym o leiaf 50%, yn cael eu hysbysebu a'u cynnal yn ddwyieithog. Byddwn yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn ein digwyddiadau.
- 3.10 Ceisiwn sicrhau bod pob cyfarfod neu gysylltiad wyneb i wyneb arall rhyngom ag aelodau'r cyhoedd – boed hynny yn y swyddfa, yn y cartref, ar safle ac ati – yn gallu digwydd yn Gymraeg. Mewn sefyllfa lle nad yw hyn yn bosib, dylai'r swyddog dan sylw geisio help cydweithiwr sy'n siarad Cymraeg.
- 3.11 Yn achos cyfarfodydd maes sydd wedi eu trefnu ymlaen llaw, byddwn yn trefnu bod swyddogion sy'n bresennol yn gallu cynnig dewis iaith i fynychwyr eraill.
- 3.12 Bydd unrhyw gwrs addysg sy'n agored i'r cyhoedd fynychu yn cael ei gynnis gennym yn Gymraeg, oni bai ein bod wedi asesu nad oes angen ei gynnis yn Gymraeg. Nid yw hyn yn berthnasol i addysg sy'n cael ei darparu yn ein hysgolion.

4. Cyhoeddusrwydd a hysbysebu

Safon cyflenwi gwasanaethau 37

- 4.1 Bydd ein hymgyrchoedd, yn cynnwys ymgyrchoedd hysbysebu, cyhoeddusrwydd a marchnata, yn gwbl ddwyieithog. Yr unig eithriad fydd yn achos rhaglenni radio, teledu neu recordiadau eraill, lle bydd iaith y cynnwys yn dibynnu ar y cyfrwng dan sylw.

5. Deunyddiau ysgrifenedig

Safonau cyflenwi gwasanaethau 38, 40, 48, 49, 50, 50A, 50B, 51, 52, 55, 56, 69, 70

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd holl ddeunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus y Cyngor ar gael yn Gymraeg a Saesneg.
 - Byddwn yn trin y ddwy iaith yn gyfartal yn ein deunyddiau cyhoeddus.
-

- 5.1 Bydd unrhyw ddeunydd sy'n cael ei arddangos gennym yn gyhoeddus yn ddwyieithog.
- 5.2 Byddwn yn ceisio sicrhau bod deunydd cyrff a chwmnïau eraill a fydd, o dro i dro, yn cael ei arddangos yn ein safleoedd hefyd yn ddwyieithog.
- 5.3 Bydd holl ddeunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus y Cyngor ar gael yn Gymraeg a Saesneg. Mae hyn yn cynnwys deunyddiau print a deunyddiau digidol. Mae'r mathau o ddeunyddiau yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:
- Adroddiadau, strategaethau a chynlluniau
 - Rhaglenni, cofnodion a phapurau cyfarfodydd
 - Ffurflenni
 - Taflenni, llyfrynau a deunydd esboniadol
 - Poster, hysbysebion a deunyddiau marchnata
 - Datganiadau i'r wasg a'r cyfyngau
 - Hysbysiadau cyhoeddus a swyddogol
 - Dogfennau ymgynghori ac ymgysylltu
- 5.4 Byddwn yn ymdrechu i lunio deunyddiau print yn ddwyieithog mewn un dogfen. Bydd testun Cymraeg yn ymddangos i'r chwith neu uwchben testun Saesneg, neu gefn wrth gefn. Bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd.
- 5.5 Lle nad yw'n bosib neu'n ymarferol i lunio deunydd print yn ddwyieithog, byddwn yn llunio fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân. Bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd, ac yn cael eu cyhoeddi ar yr un pryd. Bydd yr un mor hawdd i gael gafael ar y deunydd yn y naill iaith.

- 5.6 Lle nad yw'n bosib llunio ffurflen yn ddwyieithog, bydd fersiynau yn y ddwy iaith yn un mor ddilys ac yn cael eu trin yn gyfartal.
- 5.7 Os byddwn yn llenwi rhan o ffurflen ar ran aelod o'r cyhoedd (er enghraifft, cyn ei hanfon er mwyn gwirio'r cynnwys neu er mwyn llenwi gweddill y ffurflen), byddwn yn mewnosod y wybodaeth yn Gymraeg ar y fersiwn Gymraeg, ac i'r gwrthwyneb.
- 5.8 Bydd fersiynau Saesneg o ddeunyddiau'r Cyngor yn nodi'n glir eu bod hefyd ar gael yn Gymraeg, ac i'r gwrthwyneb.
- 5.9 Bydd ystyriaethau hygyrchedd, yn cynnwys hygyrchedd digidol, yn bwysig wrth i ni lunio deunyddiau. Disgwylir i swyddogion ddilyn canllawiau a gofyn cyngor cydweithwyr perthnasol er mwyn gwneud yn siŵr bod deunyddiau'r Cyngor yn cwrdd â safonau perthnasol.
- 5.10 Byddwn yn sicrhau bod ein deunyddiau cyhoeddus yn gywir ac yn cyd-fynd â chanllawiau arddull y Cyngor. Anogir swyddogion i ddefnyddio meddalwedd gwirio sillafu ac i ysgrifennu mewn dull clir, sy'n addas ar gyfer eu cynulleidfa. Disgwylir i swyddogion ddefnyddio ein gwasanaeth cyfieithu lle bo angen, a phrawf ddarllen deunyddiau cyhoeddus bob amser.

6. Gwefannau a gwasanaethau digidol

Safonau cyflenwi gwasanaethau 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd ein gwasanaethau digidol ar gael yn Gymraeg a Saesneg.
- Byddwn yn cynnig yr un safon o wasanaeth yn y ddwy iaith.

-
- 6.1 Bydd holl wybodaeth ein gwefan yn ddwyieithog, ac ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar ein gwefan.
- 6.2 Byddwn yn cynnig dewis iaith i ddefnyddwyr a bydd ffordd hwylus o symud rhwng tudalennau cyfatebol Cymraeg a Saesneg ein gwefan.
- 6.3 Bydd unrhyw ffurflenni neu holiaduron digidol ar ein gwefan yn cynnig dewis iaith i ddefnyddwyr.
- 6.4 Bydd system reoli perthynas cwsmeriaid (CRM) ein gwefan yn holi defnyddwyr am eu dewis iaith. Bydd ymatebion i geisiadau drwy'r system yn cael eu hanfon yn unol â hynny.
- 6.5 Bydd unrhyw gyswllt arall ag aelodau'r cyhoedd trwy ein cyfryngau digidol yn digwydd yn unol â darpariaethau rhan un y polisi hwn.

- 6.6 Bydd holl wybodaeth y Cyngor ein cyfrifon cyfryngau cymdeithasol yn ddwyieithog. Yn dibynnu ar y cyfrwng, bydd gennym naill ai:
- un cyfrif cyfryngau cymdeithasol sy'n rhannu gwybodaeth gyfatebol yn Gymraeg a Saesneg, gyda'r Gymraeg yn ymddangos yn gyntaf; neu
 - dau gyfrif cyfryngau cymdeithasol cyfatebol, y naill yn Gymraeg a'r llall yn Saesneg, fydd yn trin y ddwy iaith yn gyfartal.
- 6.7 Bydd apiau'r a pheiriannau hunanwasanaeth y Cyngor yn gweithio'n llawn yn ddwyieithog ac ni fyddant yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 6.8 Byddwn yn ystyriol o egwyddorion canllaw Comisiynydd y Gymraeg, Technoleg, Gwefannau a Meddalwedd: Ystyried y Gymraeg², wrth ddatblygu ein gwasanaethau digidol. Disgwylir i swyddogion ddilyn canllawiau fel ein llawlyfr caffael, a'r polisi cyhoeddi digidol a TG i sicrhau bod gwasanaethau digidol a gomisiynir ganddynt yn cyd-fynd â gofynion y polisi hwn. Ni ddylid newid, comisiynu na chyhoeddi gwasanaeth digidol heb fewnbwn a chefnogaeth y tîm Gwasanaethau Digidol.

7. Arwyddion

Safonau cyflenwi gwasanaethau 61, 62, 63,
Safonau gweithredu 141, 142, 143

Egwyddor gyffredinol:

- Bydd ein holl arwyddion yn ddwyieithog.
-

- 7.1 Bydd pob arwydd a osodir gennym mewn man cyhoeddus ac yn ein gweithleoedd yn ddwyieithog. Mae hyn yn cynnwys arwyddion a marciau ffyrdd.
- 7.2 Eithrir arwyddion sy'n arddangos enwau lleoedd unffurf Gymraeg. Mae ein polisi mewn perthynas ag enwau lleoedd, strydoedd ac ystadau wedi ei nodi yn adran 11 y polisi hwn.
- 7.3 Pan fo'r ddwy iaith yn ymddangos gyda'i gilydd ar arwydd, bydd y Gymraeg yn ymddangos i'r chwith neu uwchben testun Saesneg. Bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd.
- 7.4 Lle nad yw'n bosib cynnwys y ddwy iaith ar un arwydd, byddwn yn gosod fersiynau Gymraeg a Saesneg ar wahân. Bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran

² Comisiynydd y Gymraeg, Technoleg, Gwefannau a Meddalwedd: Ystyried y Gymraeg (2016). Ar gael yn www.comisiynyddygybraeg.cymru.

ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd. Byddwn yn gosod yr arwydd Cymraeg uwchben neu i'r chwith o'r arwydd Saesneg.

- 7.5 Bydd testun Cymraeg ein harwyddion yn gywir o ran ystyr a mynegiant. Anogir swyddogion i ddefnyddio meddalwedd gwirio sillafu ac i ddefnyddio iaith glir, sy'n addas ar gyfer eu cynulleidfa. Disgwylir i swyddogion ddefnyddio ein gwasanaeth cyfieithu lle bo angen, a phrawf ddarllen arwyddion bob amser.

8. Derbynfeydd

Safonau cyflenwi gwasanaethau 64, 67, 68, 87

Safon gweithredu 144

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd croeso i bawb ddefnyddio Cymraeg a Saesneg yn ein derbynfeydd.
- Byddwn yn ei gwneud yn glir bod gwasanaeth Cymraeg ar gael.

- 8.1 Byddwn yn cynnig gwasanaeth dwyieithog llawn yn ein derbynfeydd.
- 8.2 Byddwn yn arddangos arwyddion yn ein derbynfeydd i roi gwybod bod gwasanaeth Cymraeg ar gael.
- 8.3 Bydd swyddogion yn ein derbynfeydd yn gwisgo bathodyn iaith Gwaith er mwyn rhoi gwybod eu bod yn gallu rhoi gwasanaeth Cymraeg.
- 8.4 Bydd unrhyw gyhoeddiadau neu anerchiadau sain yn ein safleoedd yn cael eu gwneud yn ddwyieithog gyda'r Gymraeg yn gyntaf.

9. Grantiau a chefnogaeth ariannol

Safonau cyflenwi gwasanaethau 71, 72, 72A, 73, 75

Safon llunio polisi 94

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd croeso i bersonau ymgeisio am grantiau gan y Cyngor yn Gymraeg a Saesneg.
- Byddwn yn trin y ddwy iaith yn gyfartal wrth ystyried ceisiadau am grantiau.

- 9.1 Bydd deunyddiau cyhoeddus sy'n ymwneud â dyfarnu grantiau gan y Cyngor ar gael yn Gymraeg a Saesneg ac yn nodi bod croeso i bersonau wneud cais yn y naill iaith.
- 9.2 Byddwn yn trin ceisiadau am grant a gyflwynir yn y naill iaith yn gyfartal (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer derbyn

ceisiadau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i ymgeiswyr am benderfyniadau).

- 9.3 Byddwn yn cynnig dewis iaith i ymgeiswyr am grantiau, yn cynnwys mewn cyfweiliadau fel rhan o'n hasesiad o'u cais.
- 9.4 Lle'n briodol, byddwn yn gosod amodau ar sefydliadau, cyrff neu unigolion, nad ydynt yn cynrychioli cyrff cyhoeddus ond sydd yn derbyn cefnogaeth ariannol gan y Cyngor, i ddarparu eu wasanaethau cyhoeddus yn ddwyieithog neu'n Gymraeg.
- 9.5 Yn achos unrhyw gefnogaeth ariannol sy'n cael ei gynnig gan y Cyngor i sefydliadau, cyrff neu unigolion, bydd cyfrifoldeb ar y pennaeth gwasanaeth perthnasol i annog derbynnydd y nawdd i ddefnyddio cyfran ohono i hyrwyddo'r Gymraeg yn ei weithgareddau. Bydd y pennaeth gwasanaeth hefyd yn gyfrifol am fonitro sut mae'r Gymraeg wedi cael ei hyrwyddo.
- 9.6 Byddwn yn sicrhau bod effaith dyfarnu grantiau ar y Gymraeg yn cael ei ystyried trwy weithredu polisi a elwir yn Safonau'r Gymraeg ar gyfer dyfarnu grantiau: Canllawiau corfforaethol. Mae'r polisi hwn ar gael ar gael ar ein gwefan a thrwy gais.

10. Contractau, cytundebau a phartneriaethau

Safonau cyflenwi gwasanaethau 76, 77, 77A, 80

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd croeso i bersonau dendro am gontract efo'r Cyngor yn Gymraeg a Saesneg.
- Byddwn yn trin y ddwy iaith yn gyfartal wrth gyhoeddi deunyddiau ac ystyried ceisiadau am dendrau.
- Defnyddiwn ein dylanwad i gymell ac annog eraill i weithredu i'r un safonau â ni.

-
- 10.1 Byddwn yn ystyriol o egwyddorion canllaw Comisiynydd y Gymraeg, Gosod Contractau Gwasanaethau Cyhoeddus: Ystyried y Gymraeg³, wrth osod contractau gyda'r Cyngor. Disgwylir i swyddogion ddilyn canllawiau, fel ein llawlyfr caffael, i sicrhau bod contractau a osodir ganddynt yn cyd-fynd â gofynion y polisi hwn.
- 10.2 Bydd deunyddiau cyhoeddus sy'n ymwneud â thendro am gontract efo'r Cyngor ar gael yn Gymraeg a Saesneg ac yn nodi bod croeso i bersonau wneud cais yn y ddwy iaith.

³ Comisiynydd y Gymraeg, Gosod Contractau Gwasanaethau Cyhoeddus: Ystyried y Gymraeg (2016). Ar gael yn www.comisiynyddygyymraeg.cymru.

- 10.3 Byddwn yn trin tendrau a gyflwynir yn y naill iaith yn gyfartal (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i ymgeiswyr am benderfyniadau).
- 10.4 Byddwn yn cynnig dewis iaith i dendrwy, yn cynnwys mewn cyfweiliadau fel rhan o'n hasesiad o'u tendr.
- 10.5 Bydd unrhyw gytundeb neu drefniant a wnawn gyda thrydydd parti, ac sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau i'r cyhoedd yng Nghymru, yn gyson â thelerau'r polisi hwn. Bydd hyn yn cynnwys (heb gyfyngiad) gwasanaethau a gaiff eu contractio allan.
- 10.6 Yn achos unrhyw wasanaeth sy'n cael ei ddarparu gan drydydd parti, bydd y pennaeth gwasanaeth perthnasol yn gyfrifol am sicrhau bod manylion llawn am ofynion penodol safonau'r Gymraeg a'r polisi hwn yn cael eu cyfleu i ddarpar ddarparwyr.
- 10.7 Bydd y pennaeth gwasanaeth perthnasol hefyd yn gyfrifol am sicrhau bod unrhyw ddarpar ddarparwyr yn ymwybodol bod angen iddynt fodloni'r Cyngor y gallent ddarparu gwasanaeth dwyieithog, yn unol ag agweddau perthnasol y polisi iaith, i'r gwasanaeth/maes dan sylw.
- 10.8 Wrth osod cytundeb, bydd y pennaeth gwasanaeth perthnasol yn gyfrifol am sicrhau bod y trydydd parti yn cydymffurfio ag agweddau perthnasol o'r polisi hwn ac yn monitro cydymffurfiaeth yn ystod cyfnod y cytundeb. Gwneir hynny trwy gynnwys manylion perthnasol mewn deunyddiau a roddir i'r trydydd parti.
- 10.9 Lle bydd disgwyl i drydydd parti ddarparu deunydd ysgrifenedig neu wneud cyflwyniadau i gyfarfodydd cyhoeddus y Cyngor, bydd y pennaeth gwasanaeth perthnasol yn gyfrifol am sicrhau bod y ddarpariaeth honno'n ddwyieithog trwy gynnwys amodau penodol o fewn y cytundeb gyda'r trydydd parti dan sylw.
- 10.10 Mae'r polisi hwn yr un mor berthnasol i unrhyw drydydd parti sy'n darparu gwasanaeth ar ran y Cyngor ag ydyw i'r Cyngor ei hun wrth ymdrin â'r cyhoedd.
- 10.11 Anogwn sefydliadau, cyrff neu unigolion nad ydynt yn cynrychioli corff cyhoeddus, ond sy'n darparu gwasanaeth a reoleiddir gan y Cyngor, i gydymffurfio â gofynion y polisi hwnnw. Darparwn wybodaeth am arferion da yn ôl yr angen.
- 10.12 Wrth brynu gwasanaethau gan drydydd parti ar ran y cyhoedd, dan amgylchiadau na chyfeiriwyd atynt yn barod, byddwn yn annog y trydydd parti hwnnw i ddefnyddio'r Gymraeg wrth wasanaethau'r cyhoedd yng Nghymru.

- 10.13 Gweithiwn yn aml mewn partneriaeth â chyrff cyhoeddus, sefydliadau'r trydydd sector, ac asiantaethau eraill. Lle'n briodol, byddwn yn sicrhau bod ein partneriaid yn gweithredu'n unol ag egwyddorion canllaw Comisiynydd y Gymraeg ar osod contractau gwasanaethau cyhoeddus.
- 10.14 Pan fo'r Cyngor yn arwain partneriaeth, yn strategol ac yn weithredol, byddwn yn sicrhau fod y ddarpariaeth gyhoeddus yn unol â gofynion y polisi hwn a safonau'r Gymraeg sydd wedi eu gosod arnom.
- 10.15 Pan fo'r Cyngor yn ymuno â phartneriaeth, ac mae corff arall yn ei arwain, bydd ein mewnbwn yn unol â gofynion y polisi hwn a safonau'r Gymraeg sydd wedi eu gosod arnom. Defnyddiwn ein dylanwad i annog partneriaid eraill i weithredu o'r un safonau â ni.
- 10.16 Pan fo'r Cyngor yn gweithredu fel rhan o consortia neu gyd-bwyllgor, byddwn yn annog y consortia i fabwysiadu polisi iaith Gymraeg. Wrth weithredu'n gyhoeddus yn enw'r consortia, gwnawn hynny'n unol â'r polisi hwn.
- 10.17 Pan fo'r Cyngor yn ymuno â neu'n ffurfio partneriaeth, holwn ddarpar bartneriaid am eu polisiau iaith Gymraeg, neu'r modd y maent yn gweithredu'n ddwyieithog. Fel rhan o bob partneriaeth, cynigwn gyngor a chymorth mewn perthynas â'r Gymraeg a dwyieithrwydd i'r partïon eraill dan sylw.
- 10.18 Wrth ddrafftio ac adolygu cytundebau cyd-ddarparu a chyd-ariannu, byddwn yn sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion y polisi hwn i osgoi unrhyw ddirywiad mewn darpariaeth Gymraeg i'r cyhoedd. Byddwn yn monitro cytundebau i sicrhau cydymffurfiaeth.
- 10.19 Defnyddiwn ein dylanwad i godi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y Gymraeg yn ein hardal ymhlith ein partneriaid a chydweithio i wella gwasanaethau dwyieithog.
- 10.20 Byddwn yn pwysu am gyfleoedd i alluogi aelodau staff i barhau i weithio trwy gyfrwng y Gymraeg wrth gyd-ddarparu.

11. Hunaniaeth y Cyngor a'r ardal leol

Safon cyflenwi gwasanaethau 83

Egwyddorion cyffredinol:

- Byddwn yn hyrwyddo'r Gymraeg fel rhan o'n hunaniaeth.
 - Defnyddiwn ein dylanwad i hyrwyddo enwau lleoedd Cymraeg a gwarchod ein hanes a'n treftadaeth.
-

- 11.1 Bydd wyneb cyhoeddus a hunaniaeth gorfforaethol y Cyngor yn ddwyieithog ac ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 11.2 Bydd hyn yn cynnwys enw'r Cyngor a'i wasanaethau, a'i holl gyfeiriadau perthnasol, ei logo, ei frandiau, slogannau, papur pennawd, cyhoeddiadau a'i holl ddeunydd ysgrifenedig cyhoeddus boed hwnnw ar ffurf adroddiad, arwydd, ffurflen, hysbysiad, rhybudd neu ysgrifen ar adeilad, cerbyd neu beiriant o eiddo'r Cyngor.
- 11.3 Byddwn yn hyrwyddo ymhellach enwau a geirfa Gymraeg o fewn ein hunaniaeth wrth weithredu ein strategaeth hybu'r Gymraeg. Yn achos arwyddeiriau megis 'Môn Mam Cymru', ni fyddant yn cael eu cyfieithu.
- 11.4 Byddwn yn cynnal rhestr o enwau lleoedd ar Ynys Môn. Byddwn yn arddel ffurfiau Cymraeg o enwau lleoedd a nodweddion daearyddol eraill, heblaw mewn achosion lle mae'r Cyngor wedi cydnabod fersiwn Saesneg swyddogol. Lle cydnabyddir ffurf Saesneg o enw lle, dylid ei ddefnyddio mewn cyd-destun Saesneg yn unig.
- 11.5 Byddwn yn seilio enwau strydoedd neu ystadau newydd ar enwau cynhenid, hanesyddol yr ardal yn Gymraeg. Pan fyddwn yn bathu enw newydd, gwnawn hynny yn Gymraeg yn unig ac yn unol â'n polisi ar enwi a rhifo strydoedd a thai. Defnyddiwn y gyfundrefn gynllunio gwlad a thref i gefnogi gweithrediad yr ymrwymadau polisi hyn.

Rhan 2: Llunio polisi ac asesu effaith ar y Gymraeg

Mae'r rhan hwn o'r polisi yn egluro sut y byddwn yn ystyried y Gymraeg wrth gymryd penderfyniadau.

12. Asesu effaith

Safonau llunio polisi 88, 89, 90
Safon cadw cofnodion 150

Egwyddor gyffredinol:

- Byddwn yn asesu effaith ein penderfyniadau ar y Gymraeg wrth i ni ddatblygu cynigion neu wneud newidiadau i'n harferion.
-

- 12.1 Byddwn yn ystyriol o egwyddorion canllaw Comisiynydd y Gymraeg, Safonau Llunio Polisi: Creu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg⁴, wrth ddatblygu cynigion neu wneud newidiadau i'n harferion.
- 12.2 Bydd cyfrifoldeb ar wasanaethau'r Cyngor i sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi i effeithiau posib unrhyw benderfyniadau polisi ar y Gymraeg. Gwnânt hyn wrth ddatblygu cynigion ar gyfer polisïau, strategaethau a chynlluniau newydd, neu wrth adolygu neu addasu arferion cyfredol.
- 12.3 Bydd cyfrifoldeb ar wasanaethau'r Cyngor i sicrhau bod unrhyw bolisïau, strategaethau a chynlluniau newydd yn cyd-fynd ag ymrwymïadau ehangach Cynllun y Cyngor â'n strategaeth hybu'r Gymraeg.
- 12.4 Byddwn yn sicrhau ein bod yn cyflawni ein dyletswydd o dan safonau'r Gymraeg i asesu effaith ar y Gymraeg trwy ddefnyddio fframwaith asesu effaith. Bydd y fframwaith hwn yn cwmpasu dyletswyddau statudol eraill yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, ystyriaethau cydraddoldeb, y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, a llesiant cenedlaethau'r dyfodol.
- 12.5 Byddwn yn cyfeirio at y fframwaith asesu effaith wrth wneud argymhellion i'n haelodau etholedig er eu penderfyniad. Bydd swyddogion polisi a'r Gymraeg ar gael i roi arweiniad pellach ar amgylchiadau lle dylid cynnal asesiad effaith ar yr iaith yn unol â gofynion y safonau llunio polisi a chod ymarfer Comisiynydd y Gymraeg.
- 12.6 Byddwn yn cyhoeddi deunyddiau ar ein mewnwyd i gefnogi swyddogion sy'n gyfrifol am gynnal asesiadau effaith.

⁴ Comisiynydd y Gymraeg, Safonau Llunio Polisi: Creu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg (2020). Ar gael yn www.comisiynyddygybraeg.cymru.

- 12.7 Dylid nodi bod prosesau statudol ar wahân ar gyfer asesu effaith ar waith mewn rhai meysydd. Er enghraifft, cynllunio gwlad a thref.

13. Ymgynghori ac ymgysylltu

Safonau llunio polisi 91, 93, 93, 95, 96, 97

Egwyddor gyffredinol:

- Byddwn yn ceisio barn y cyhoedd ar effaith ein cynigion ar y Gymraeg wrth i ni ymgynghori a chynnal gwaith ymchwil.
-

- 13.1 Bydd cyfrifoldeb ar wasanaethau'r Cyngor i sicrhau bod unrhyw waith ymchwil neu ymgynghori cyhoeddus a wneir ganddynt wrth ddatblygu cynigion neu wneud newidiadau i'n harferion yn ceisio barn am effaith ar y Gymraeg.
- 13.2 Byddwn yn holi cwestiynau penodol am effaith ar y Gymraeg mewn dogfennau ymgynghori ac wrth gynnal gwaith ymchwil. Bydd arweiniad ar gwestiynau addas ar gael i swyddogion ar fewnwyd y Cyngor a gan swyddogion polisi a'r Gymraeg.

Rhan 3: Defnydd mewnol o'r Gymraeg

Defnyddir y Gymraeg ym mhob agwedd o weinyddiaeth fewnol y Cyngor. Mae'r rhan hwn o'r polisi yn egluro sut y byddwn yn defnyddio'r iaith gyda'n staff, ein haelodau etholedig a lleyg, ac o fewn ein gweinyddiaeth.

14. Cyfarfodydd a chyfathrebu mewnol

Safon gweithredu 98

Egwyddorion cyffredinol:

- Cymraeg yw iaith naturiol ein cyfarfodydd mewnol.
 - Byddwn yn annog ein staff i ddefnyddio'n Gymraeg yn eu gwaith.
 - Byddwn yn cyfathrebu'n fewnol yn ddwyieithog er mwyn bod yn gynhwysol o'n holl aelodau staff.
-

- 14.1 Bydd disgwyl i gyfarfodydd mewnol y Cyngor gael eu cynnal yn Gymraeg lle'n bosib. Byddwn yn defnyddio cymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd lle bo angen.
- 14.2 Byddwn yn annog staff i ddefnyddio'r Gymraeg gyda'i gilydd ar lafar ac yn ysgrifenedig ac yn cynnal ymgyrchoedd i hyrwyddo defnydd o'r iaith yn y gwaith. Bydd cefnogaeth, yn cynnwys hyfforddiant ac adnoddau, ar gael i unrhyw un sy'n dymuno datblygu eu defnydd o'r Gymraeg.
- 14.3 Rydym yn cydnabod nad oes gan bob aelod o'n gweithlu'r hyder na'r sgiliau angenrheidiol i weithio'n gyfan gwbl drwy'r Gymraeg. Bydd gan staff yr hawl i weithio trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg cyn belled ag y bo hynny'n gyson â darpariaethau'r polisi hwn a gofynion ieithyddol eu swyddi, ac nad yw'n amharu'n sylweddol ar effeithiolrwydd cyfathrebu mewnol.
- 14.4 Bydd pob cyfathrebiad torfol mewnol yn ddwyieithog er mwyn bod yn gynhwysol o'n holl staff. Bydd testun Cymraeg yn ymddangos i'r chwith neu uwchben testun Saesneg a bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, amlygrwydd ac ansawdd.
- 14.5 Er mwyn sicrhau unffurfiaeth ac er mwyn osgoi dryswch, un wyddor fydd yn cael ei defnyddio wrth ddynodi paragraffau, adrannau ac ati mewn testunau, a'r wyddor Gymraeg fydd honno.

15. Gwasanaethau mewnol

Safonau gweithredu 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 120, 124, 125, 126

Egwyddorion cyffredinol:

- Bydd gwasanaethau mewnol ar gyfer ein staff ar gael yn Gymraeg.
 - Byddwn yn parchu hawl ein staff i arddel dewis iaith ac yn darparu deunyddiau a chynnal prosesau yn ymwneud â'u cyflogaeth yn yr iaith o'u dewis.
-

- 15.1 Byddwn yn cofnodi dewis iaith ein staff, ac yn parchu'r dewis hwnnw wrth ddarparu deunyddiau a gwasanaethau mewnol sy'n ymwneud â'u cyflogaeth â'r Cyngor.
- 15.2 Bydd ein holl bolisiâu mewnol ar gael yn ddwyieithog ar ein mewnrwyd a thrwy gais.
- 15.3 Bydd gan ein staff yr hawl i ddefnyddio'r Gymraeg neu Saesneg fel rhan o brosesau cwyno a disgyblu. Byddwn yn hysbysu ein staff o'r hawl hwn a, lle nodir, yn cynnal prosesau yn Gymraeg yn unol â gofynion y safonau gweithredu.
- 15.4 Bydd meddalwedd ar gyfer gwirio sillafu a gramadeg a rhyngwynebau Cymraeg ar gael i'n staff.
- 15.5 Bydd holl wybodaeth ein mewnrwyd yn ddwyieithog, ac ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar ein mewnrwyd. Byddwn yn cynnal cynnwys ar y fewnrwyd i hybu'r Gymraeg a chynorthwyo ein staff i ddefnyddio'r iaith.

16. Hyfforddiant a chynllunio gweithlu

Safonau gweithredu 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135
Safonau cadw cofnodion 151, 152

Egwyddor gyffredinol:

- Byddwn yn cynnig ystod o hyfforddiant i gefnogi ein staff i ddatblygu eu sgiliau iaith Gymraeg.
-

- 16.1 Byddwn yn gweithredu fframwaith sgiliau iaith er mwyn asesu sgiliau iaith Gymraeg ein staff. Defnyddiwn y fframwaith er mwyn sicrhau bod sgiliau iaith Gymraeg ein staff yn addas er mwyn cyflawni eu dyletswyddau.
- 16.2 Fel rhan o'n trefniadau adolygu perfformiad blynyddol, bydd yn ofynnol i'n staff adrodd ar eu sgiliau iaith Gymraeg ynghyd ag unrhyw anghenion datblygu.
- 16.3 Byddwn yn cynllunio ein gweithlu er mwyn sicrhau bod gan weithleoedd sydd â chysylltiad â'r cyhoedd nifer ddigonol o siaradwyr Cymraeg i gynnig gwasanaethau yn unol â darpariaethau'r polisi hwn.

- 16.4 Lle nad oes gan weithleoedd gysylltiad â'r cyhoedd, bydd sgiliau iaith Gymraeg staff yn amrywio o swydd i swydd. Bydd swyddogion yn cael eu hannog i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg er mwyn hwyluso cydweithio o fewn timoedd, a rhwng gwasanaethau'r Cyngor yn gyffredinol.
- 16.5 Byddwn yn dynodi pa sgiliau iaith Gymraeg sy'n berthnasol i bob swydd yn unol â'n fframwaith sgiliau iaith a bydd y wybodaeth hon yn cael ei chynnwys mewn swydd ddisgrifiadau. Bydd arweiniad ar ddynodi lefelau sgiliau iaith Gymraeg ar gael i gefnogi rheolwyr sy'n gyfrifol am lunio swydd ddisgrifiadau.
- 16.6 Byddwn yn darparu hyfforddiant yn Gymraeg a Saesneg fel mater o drefn. Os byddwn yn cynnig hyfforddiant ar y pynciau hyn, bydd ar gael yn Gymraeg:
- Recriwtio a chyfweld
 - Rheoli perfformiad
 - Gweithdrefnau cwyno a disgyblu
 - Ymsefydlu
 - Delio â'r cyhoedd
 - Iechyd a diogelwch
- 16.7 Byddwn yn darparu hyfforddiant (yn Gymraeg) ar ddefnyddio'r Gymraeg yn effeithiol mewn cyfarfodydd, wrth gynnal cyfweiliadau, ac fel rhan o gweithdrefnau cwyno a disgyblu.
- 16.8 Byddwn yn annog ein staff i ddilyn cyrsiau hyfforddi yn Gymraeg pan fo hynny'n berthnasol. Defnyddiwn ein dylanwad i annog cyrff arholi/asesu sy'n gwasanaethu Cymru i gynnig dewis iaith i fyfyrwyr sefyll arholiadau a chyflwyno gwaith i'w asesu'n Gymraeg.
- 16.9 Bydd pob aelod newydd o staff yn derbyn ymwybyddiaeth o'r iaith, safonau'r Gymraeg a sut y gellir defnyddio'r iaith yn y gwaith fel rhan o'r broses anwytho. Bydd hyfforddiant ar y pynciau hyn hefyd ar gael i aelodau eraill o'n staff.
- 16.10 Byddwn yn darparu llofnod e-bost ac adnoddau eraill i swyddogion eu defnyddio er mwyn rhoi gwybod eu bod yn siarad neu'n dysgu Cymraeg.
- 16.11 Anogwn ein staff i ddatblygu eu sgiliau iaith Gymraeg trwy gydol eu gyrfa efo'r Cyngor. Byddwn yn darparu amrywiaeth o gyfleoedd hyfforddiant iaith Gymraeg yn ystod oriau gwaith.
- 16.12 Cyfrifoldeb rheolwyr fydd annog staff i fynychu ac i asesu'r angen am hyfforddiant i ddatblygu sgiliau iaith Gymraeg o fewn eu timoedd.
- 16.13 Byddwn yn sicrhau bod swyddogion sy'n dysgu Cymraeg yn derbyn nifer penodol o oriau o hyfforddiant iaith Gymraeg mewn blwyddyn.

- 16.14 Adnoddau dynol, dan arweiniad y pennaeth proffesiwn, fydd yn gyfrifol am arolygu darpariaeth hyfforddiant iaith Gymraeg y Cyngor.

17. Recriwtio a phenodi

Safonau gweithredu 136, 136A, 137, 137A, 137B, 138, 140
Safonau cadw cofnodion 153, 154

Egwyddor gyffredinol:

- Mae gallu yn y Gymraeg yn sgil hanfodol ar gyfer swyddi'r Cyngor a bydd lefel y gallu yn ddibynnol ar ofynion pob swydd.
-

- 17.1 Bydd elfen o allu yn y Gymraeg yn hanfodol ar gyfer swyddi o fewn y Cyngor. Bydd yr union lefel sgil sydd ei angen ar gyfer cyflawni gofynion swyddi yn cael ei asesu gan reolwyr yn erbyn ein fframwaith sgiliau iaith a'i nodi yn y swydd ddisgrifiad.
- 17.2 Cydnabyddwn bod her i benodi unigolion gyda'r sgiliau iaith Gymraeg disgwylidig i rai swyddi. Os ydym yn methu â phenodi unigolyn â'r sgiliau iaith Gymraeg disgwylidig, byddwn yn ail-hysbysebu'r swydd gyda'r un gofynion ieithyddol. Dim ond ar ôl ail fethiant i benodi, a gyda chydysyniad y panel penodi, y caniateir ail-ystyried gofynion ieithyddol y swydd.
- 17.3 Wrth ail-hysbysebu rhai swyddi penodol, byddwn yn egluro bod croeso i unigolion sy'n teimlo nad oes ganddynt y sgiliau iaith Gymraeg disgwylidig ymgeisio. Mae'n bosib y byddwn yn gosod disgwylid ar yr unigolyn i gyrraedd gofynion ieithyddol y swydd fel amod contract mewn sefyllfaoedd o'r fath.
- 17.4 Wrth gategoreiddio swydd fel un lle bydd angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan penodir iddi, byddwn yn adnabod hyfforddiant addas ac yn gosod targedau er mwyn cyrraedd gofynion ieithyddol y swydd wrth benodi.
- 17.5 Yn gyffredinol wrth hysbysebu swyddi, byddwn yn tynnu sylw at yr hyfforddiant a'r gefnogaeth i ddatblygu sgiliau iaith Gymraeg sydd ar gael i'n staff.
- 17.6 Croesawn dderbyn ceisiadau am swyddi gyda'r Cyngor yn Gymraeg a Saesneg. Bydd ein ffurflenni cais am swydd yn holi ymgeiswyr am eu dewis iaith a byddwn yn trin ceisiadau yn y naill iaith yn gyfartal.
- 17.7 Byddwn yn cynnal cyfweiliadau am swyddi yn Gymraeg (heb gymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd na olynol) os mai dyna ddymuniad yr ymgeisydd.
- 17.8 Disgwylir i reolwyr asesu sgiliau ieithyddol ymgeiswyr fel rhan o'r broses gyfnewid.

- 17.9 Mae ein polisi recriwtio a dethol, a chanllawiau cysylltiedig, yn rhoi arweiniad i reolwyr ar y broses i'w dilyn, ynghyd ag ystyriaethau iaith Gymraeg perthnasol. Gall swyddogion adnoddau dynol a pholisi a'r Gymraeg roi cyngor ar sut i ystyried y Gymraeg os bydd unrhyw drefn wahanol i'r arfer yn cael ei defnyddio wrth benodi.

18. Aelodau etholedig a lleyg

Egwyddorion cyffredinol:

- Byddwn yn parchu dewis iaith ein haelodau etholedig a lleyg.
 - Byddwn yn cynnig yr un safon o wasanaeth i'n haelodau etholedig a lleyg yn y ddwy iaith.
-

- 18.1 Er bod ein haelodau etholedig a lleyg yn rhan o weithdrefnau mewnol y Cyngor, nid ydynt, gan amlaf, yn atebol i safonau'r Gymraeg yn yr un modd â'n staff. Dim ond ddarparu gwasanaeth yn rhinwedd swyddogaeth sydd wedi'i ddirprwyo y Cyngor y mae'n rhaid i aelod etholedig gydymffurfio â safonau'r Gymraeg.⁵
- 18.2 Er hynny, mae croeso i'n haelodau etholedig a lleyg arddel a pharchu egwyddorion y polisi hwn a disgwylir iddynt fod yn ymwybodol o'r gofynion ar y Cyngor.
- 18.3 Bydd hyfforddiant iaith Gymraeg ar gael i'n aelodau etholedig (a'n haelodau lleyg lle'n berthnasol) yn yr un modd ag i'n staff.
- 18.4 Wrth ddarparu gwasanaethau mewnol i'n haelodau etholedig a lleyg, byddwn yn gweithredu'n unol â darpariaethau rhan un y polisi hwn.
- 18.5 Nid yw darpariaethau'r polisi hwn yn berthnasol i weithgareddau ward ein haelodau etholedig.

19. Gwasanaeth cyfieithu

- 19.1 Bydd ein tîm o gyfieithwyr cymwys yn gyfrifol am ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd i holl bwyllgorau, panelau, grwpiau gweithio, fforymau a chyfarfodydd cyhoeddus y Cyngor. Bydd yn cyfieithu adroddiadau a chofnodion cyfarfodydd y Cyngor, ynghyd ag amrywiaeth o ddeunyddiau eraill.
- 19.2 Bydd yn rhoi cefnogaeth i wasanaethau'r Cyngor ar faterion dwyieithrwydd a chynnig arweiniad ar ddefnydd o'r Gymraeg. Bydd yn parhau i ddefnyddio'r dechnoleg ddiweddaraf i gefnogi a chryfhau capasiti'r gwasanaeth.

⁵ Comisiynydd y Gymraeg, Cod ymarfer i Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015 (2020), t. 12. Ar gael yn www.comisiynyddygyymraeg.cymru.

- 19.3 Pan fo sefydliad, corff neu unigolyn preifat yn cyflwyno dogfen, adroddiad, llythyr, neu ddeunydd arall i'r Cyngor yn Saesneg yn unig, a'r angen yn codi i gyflwyno'r testun i bwyllgor neu banel, cyfrifoldeb yr unigolyn hwnnw fydd cyflwyno'r wybodaeth yn ddwyieithog.
- 19.4 Bydd gan bawb yr hawl i siarad Cymraeg yng nghyfarfodydd a phwyllgorau'r Cyngor. Byddwn yn darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg yn holl gyfarfodydd y Cyngor yn ôl yr angen.
- 19.5 Darperir gwasanaeth cyfieithu ar y pryd mewn cyfarfodydd rhithiol a hybrid yn ôl yr angen. Bydd y tîm cyfieithu yn cynghori ar addasrwydd y math o dechnoleg angenrheidiol, yn darparu canllawiau, ac yn cynghori ar sut i drefnu cyfarfodydd rhithiol lle mae angen am wasanaeth cyfieithu ar y pryd.
- 19.6 Os nad oes offer cyfieithu parhaol mewn ystafell a ddefnyddir i gynnal cyfarfodydd y Cyngor, darparwn offer symudol yn ôl y galw.
- 19.7 Pan fo cyfarfod yn cael ei gynnal mewn adeilad sy'n eiddo i gorff arall, a'r Cyngor yn rhan o'r gwaith trefnu, darparwn offer symudol yn ôl y galw.
- 19.8 Bydd y gwasanaeth cyfieithu yn cynorthwyo'r gwaith o fonitro defnydd ysgrifenedig o'r Gymraeg yn ein gweinyddiaeth a'r broses o gyfieithu testunau. Bydd hyn yn rhan o ymarfer o ymestyn effeithlonrwydd gwasanaethau i allu darparu gwasanaeth Cymraeg a Saesneg cyflawn heb orfod bod yn or-ddibynol ar yr gwasanaeth cyfieithu.

Rhan 4: Atebolrwydd a materion eraill

Mae'r rhan hwn o'r polisi yn egluro ein trefniadau eraill ar gyfer cadw at ofynion safonau'r Gymraeg.

20. Cyfrifoldeb am weithredu'r polisi

Safon gweithredu 98

Safonau atodol 157, 155, 159, 161, 163, 167, 173, 175

- 20.1 Y prif weithredwr yw'r swyddog o'r tîm arwain sy'n gyfrifol am y Gymraeg o fewn y Cyngor. Bydd y swyddog hwnnw, gyda chefnogaeth swyddogion polisi a'r Gymraeg, yn hyrwyddo gweithrediad y polisi hwn.
- 20.2 Bydd y tîm rheoli corfforaethol yn gyfrifol am sicrhau fod gwasanaethau'r Cyngor yn gweithredu'n unol ag ymrwymiad ac amcanion y Cyngor mewn perthynas â'r iaith, yn ogystal â gofynion safonau'r Gymraeg a'r polisi hwn.
- 20.3 Bydd grŵp sy'n cynnwys aelodau etholedig trawsbleidiol a swyddogion yn cadw trosolwg dros ddefnydd y Cyngor o'r Gymraeg, yn cynnwys gweithrediad y polisi hwn, ac yn gwneud argymhellion ar gyfer hyrwyddo'r iaith.
- 20.4 Byddwn yn cyhoeddi'r polisi hwn er mwyn esbonio sut y byddwn yn cydymffurfio â gofynion safonau'r Gymraeg a'n trefniadau ar gyfer goruchwyllo ein cydymffurfiad. Mae'r polisi a manylion yr union safonau sydd wedi eu gosod arnom ar gael ar ein gwefan, yn ein safleoedd, a thrwy gais.

21. Adroddiad blynyddol

Safonau atodol 156, 158, 164, 170

- 21.1 Byddwn yn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar ein cydymffurfiad â safonau'r Gymraeg a gofynion y polisi hwn. Bydd yr adroddiad hwnnw ar gael ar ein gwefan, yn ein safleoedd, a thrwy gais.

22. Comisiynydd y Gymraeg

Safonau atodol 160, 166, 172, 174

Safon cadw cofnodion 176

- 22.1 Byddwn yn darparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'n cydymffurfiad â safonau'r Gymraeg.

23. Cwynion

Safonau cadw cofnodion 147, 148, 149

Safonau atodol 156, 158

- 23.1 Byddwn yn delio â chwynion iaith Gymraeg yn unol ag egwyddorion gweithdrefn bryderon a chwynion y Cyngor. Mae gwybodaeth am y weithdrefn ar gael ar ein gwefan, yn ein safleoedd, a thrwy gais.
- 23.2 Bydd swyddogion polisi a'r Gymraeg yn cadw cofnod a chopïau o gwynion sy'n ymwneud â'n cydymffuriad â safonau'r Gymraeg, a chwynion am yr iaith yn gyffredinol. Byddwn yn adrodd ar y cwynion hyn yn flynyddol.
- 23.3 Croesawn dderbyn sylwadau ac awgrymiadau ar sut i wella ein gwasanaethau Cymraeg. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau at sylw swyddogion polisi a'r Gymraeg gan ddefnyddio'r manylion cyswllt ar glawr y polisi hwn.

DRAFT